కథా నిలయం
5974
శ్రీకాకుళం

ఇదే ధర్మమా?

'బాబు,శంకరం,

మీనాన్నగారు నీమీద బెంగతో మరణించినారు. కర్మకాండలు కాశీలో జరుపుటకు నిశ్చయించినాము. నీవు ఎక్కడున్నా ఈ దిగువ యిచ్చిన అడ్రసుకు ఎనిమిదో తారీఖునాటికల్లా రాగలవు. డబ్బు గురించి దిగులు పడకు. పరిస్థితి అంతా సద్దుకుంది. ఇక్కడ నిన్ను ఎవరూ ఏమీ అనరు.

నీతల్లి, మేనమామలు నీభార్య, పిల్లలు చెల్లెళ్ళు, తమ్ముళ్ళు.

అన్ని పేపర్లో ఫొటోతోసహ వేయించి, మావగారు పోయిన నాలుగోరోజున అస్థికలు తీసుకుని అమలాపురంనుంచి రాజమండ్రి వచ్చి, అక్కణ్ణించి విజయవాడ, అక్కడ కాశీ వెళ్ళే రైలెక్కాము.

"నేను కాశీ ఎలాగూ చూళ్ళేదు. కనీసం నా బూడిదైనా గంగలో కలపండి' అని పోయేముందు మావగారు అన్నారు. 'అలా అవుతే .... కాశీ వెళ్ళాల్సిందే లేకపోతే ఆయన ఆత్మ క్షోభిస్తుంది. "డబ్బుకోసం చూడకండి ఆమడిసి ఉన్నన్నాళ్ళు కాశీ వెళ్ళాలని.... ఊ... ఏక.... కొట్టుకుపోయారు. వెళ్ళాల్సిందే. శంకరం వస్తే వాడి ధర్మం వాడు నిర్వర్తిస్తాడు. లేదా! భాస్కరం ఉన్నాడాయె! ఎలాగు ఒడుగు కూడా అయిందాయె! "ఇంతకీ శంకరం ఉన్నాడంటారా!"

పేకాట్లో డబ్బు పోగొట్టుకున్నాడు గదా! అంతె. మరిటు రాందే! అట్నించి అటే పారిపోయాడు. ఇప్పటికి నాల్గు నెల్లయింది."

'ఉన్నాడుట. మా పాలేరు సూరిగాడికి ఆ మధ్య అప్పన్నపిల్లిలో, వెంకన్న బాబు గుళ్ళో కనపడ్డాట్ట. సూరిగాడు అన్నాట్ట కూడా, బాబూ, మీనాన్నగారి వొంట్లో బాగోలేదండి మీరొచ్చీండని.'నూ పద, నే వెనకాలేవొస్తా' నన్నాట్ట." "వొచ్చాడామరి!"

"ఏడీ, రాండే!"

"ఓ చదువా, దిబ్బా! వెధవది నోరిప్పితే ఈ కోనసీమ తెలుగుతప్ప మరో భాషయినా రాదాయే. ఇక్కడే ఏ లంకల్లోనే ఉండి ఉంటాడు. మరో నెలయితే అన్ని రోగాలు కుదుర్తాయి అయ్యగార్కి. ఆపళంగా యింటికొచ్చీడూ."

"ఓ బాద్దైతా! ఏవన్నానా! వాడికేం? ఎం చేసినా చెంసినా దీంది. పాపం. నాలుక లేదు నోట్లో, నడుం ఏత్తకుండా ఎంత పనయినా చేసెస్తుంది. ఏమిటో దేవుడు మంచివాళ్ళకే పరీక్షలు పెడ్తాడు."

యిలా అందరి మాటల మధ్య కాశీకి ప్రయాణం కట్టాం మేమంతా.

కలలు కనడానికే పనికొస్తాయి. నిజం కావడానిక్కాదు అని శంకరంతో పెళ్ళాయ్యాకా తెలిసింది.

స్త్రీ స్వాతంత్ర్యం కొబ్బరి కాయల అటక ఎందుకెక్కుతోంది? అన్న విషయం మీద ఓ పోటీలో పాల్గోని నా వాక్ స్వాతంత్ర్యానికి ఓ గుర్తింపు తెచ్చుకుని ప్రైజు తెచ్చుకున్నాను, కానీ, ఆ స్వాతంత్ర్యం అంతవరకే. పోటీలు వేరు జీవితం వేరు. థియరీ ఎంతబాగా వచ్చినా ప్రాక్టికల్స్‌లో ఓడిపోతున్నాను. సినిమాలు చూసి, పుస్తకాలు చదివి, పెళ్ళి గురించి, మొగుడిగురించి ఏన్నో ఊహించుకున్నాను. ఊహలు వాస్తవాలుకావడం నాలాటి బీదవాళ్ళకి అందనిపళ్ళే. తల్లి ఎప్పుడో పోయింది. తండ్రికి అన్నయ్యలు చదువులు అక్కల పెళ్ళిళ్ళు చేసేప్పటి ఉన్న ఇల్లు తప్ప, కొబ్బరి, ఊడ్పు కూడా పోయాయి. అక్కడా ఇక్కడా దింపులు తీయించడం, పద్దులు రాయడం ఇలాంటివి చేస్తూ కాలం వెళ్ళబుచ్చేస్తున్నారు.

అలా వెళ్ళిపోతున్న జీవితంలో నాతండ్రి హఠాన్మరణం నేనూహించలేదు. పెద్ద దెబ్బ, నాన్నగారు పోయిన రోజున.... కాకినాడలో ఉన్న పెద్దన్నయ్య, హైదరాబాద్‌లో ఉన్న ఇద్దరున్నయ్యలు, యలమంచిల్లో ఉన్న పెద్దక్క బండార్లంకలో ఉన్న చిన్నక్క వచ్చారు.

నా ప్రమేయం లేకుండా, నా ఎదురుగానే అందరూ కలిసి ఎలాగైనా నా పెళ్ళి చేసెయ్యాలని నిశ్చయించేశారు.

"డబ్బు లేదు, కానీ, పెళ్ళి చెయ్యాలి. నాన్నగారుంటే అది వేరే విషయం. ఆయనే ఏవో తంటాలు పడేవారు. కానీ యిప్పుడు ఎలాగా! " వేళ్ళని పెడాలకానించుకుని ఊపుతు అన్నాడు.

" నాకు పెళ్ళి వద్దు. నేను పెళ్ళి చేసుకోను. నాలుగునెల్లుపోతే రెండో సంవత్సరం అయిపోతుంది. ఆ తరువాత ఒక్క ఏడాదేగా! నా బి.కాం.అయిపోతుంది. నేనుద్యోగం చేసి..."

'డబ్బు సంపాయించేసి.. ఊళ్ళు ఏలేసి... వ్యంగ్యంగా అంది రెండో అక్క

"నవ్వూరుకో'' అంటూ అక్కని కసిరి నావైపుకి తిరిగాడు. "సరే. చదువుకుంటానంటున్నావ్! ఎక్కడుంటావేంటీ అన్నాళ్ళు?" ఊహించని ఈ ప్రశ్నకు నేను సమాధానం వెతుక్కోడానికి చాలాసేపే పట్టింది.

"మీ ఎవరి యింట్లోనైనా...."మెల్లగా అన్నాను.

అందరూ నిశ్శబ్దంగా నాకేసి చూస్తూండిపోయారు. ఏదో అనకూడని మాటన్నానా!

"చూడు, మధు! నీమీద మాకే కోపం లేదు. కానీ, మనలాంటి దిగువ మధ్యతరగతి జీవితాలు డబ్బుతో ముడేసుకుని ఉంటాయి. మా బొటాబొటి జీవితాల్లోకి ఇంకో మనిషి ఉండటం అన్నది మొయ్యలేని బరువు. నీ తోడబుట్టినవాళ్ళు చెడ్డవాళ్ళని అనుకోకు. పరిస్థితి అలావుంది. నువ్వు అర్థం చేసుకోవాల్సిందే." పెద్దక్కయ్య కలగ చేసుకుంది.

"ఇహ దాన్తో మాట్లాడి లాభంలేదు. సాయంత్రం కుంటి కాంవన్న మేష్టార్ని అన్ని విషయాలు అడిగి తెలుసుకున్నాను. ఈ పక్క పేరి వాళ్ళకి చుట్టంట, గోత్రం కలిసింది. మూలా వాళ్ళు. పిల్లాడి పేరు శంకరం. ఇరవయి రెండేళ్ళట. పెద్దగా చదువుకోలేదుట. భద్రిరాజుగారి కొబ్బరికాయలకొట్లో పద్దులు రాస్తాడుట. దింపులు తీయిస్తూంటాడుట. ఇతనే పెద్ద కొడుకుట. ఈ పిల్లాడి తర్వాత మరో నలుగురున్నారుట. తండ్రి సోంవైలుగారికి పౌరోహిత్యమట. పెద్ద యిల్లు. ఐదెకరాల కొబ్బరి, మూడెకరాల వరి పిల్లాడు ఎక్కువ చదువుకోలేదు. కాబట్టి కట్నం అదీ ముఖ్యం కాదన్నారట."

"అయితే ఇంకేం! చేసేద్దాం. దాన్నిల్లా అత్తవారింటికి పంపేసి మనం మన ఇళ్ళకెళ్ళిపోదాం."

"తూ... తూ... మంత్రం పెళ్ళి చేయించినా ఓ ముప్పై వేలయినా లేకపోతే పెళ్ళి కాదు. పోనీ ఇల్లమ్మేద్దాం."

"నేను ఈ పెళ్ళి చేసుకోను"గట్టిగా ఏడుస్తూ అన్నాను.

"నోర్మూయ్! చేసుకోదుట పెళ్ళి. పెళ్ళి చేసుకోక ఏం చేస్తావ్!"

"దాన్ని అడగడం ఏంటిటీ? ఇదిగో మధూ! ఈ పెళ్ళి చేసుకోవాలి. లేకపోతే ఛావు. అంతే కానీ, మా ఇళ్ళకి వస్తానని అనకు..." నాలిక్కరుచుకుని "పెళ్ళయ్యాకా, రా" అని అన్నాడు చిన్నన్నయ్య.

"నువ్వు చదువుకున్నావు. శంకరం చదువుకోలేదు. ఇదే నీ అభ్యంతరం అయినా ఈ పెళ్ళి జరుగుతుంది. జీవితం నీ చేతుల్లోనే ఉంది. సుఖం.దుఃఖం, అన్నీ కూడా ..నీ ఇష్టం. తెలివి ఉపయోగించుకో".

"దాని రాత ఎలా ఉంటే అలా జరుగుతుంది. ఈనకి సెలవు లేదు. ఓ వారంలో అన్నీ జరిగిపోతే మేం వెళ్ళిపోతాం. పిల్లల్ని వదిలి వచ్చాం. ఎన్నాళ్లుంటాం యిక్కడ?"

అందరూ కలిసి నాన్నగారి మాసికం లోపు నా పెళ్ళి శంకరంతో చేశారు. 'హమ్మయ్య' అనుకున్నారు. బాధ్యత తీరిపోయింది. కన్యాదాన ఫలం దక్కింది అని నా తోబుట్టువులూ, ఊళ్ళోవాళ్ళు కూడా అనుకున్నారు. సంతోషించారు కూడా.

ఆ మార్నాడే అత్తగారింటి కొచ్చాను. ప్రతీ మనిషికి స్వభావాన్ని బట్టి, తన సంస్కారాన్ని బట్టి, తన భార్యను గురించి, ఓ ఆశ, ఓ ఊహా, ఓ కల ఉంటుంది. కానీ, శంకరానికదేం లేదు. పేకాట అతని జీవితం. పొద్దున్నే బుచ్చాయమ్మగారింట్లోని మెస్‌లో ఇడ్డెన్లు తినేసి మధ్యాహ్నం ఒంటిగంటకి భోయినానికి వస్తాడు. వెళ్తాడు. రాత్రి ఆరు, ఏడు ప్రాంతాల్లో వస్తాడు. గుడి అరుగుల మీద, పోలం గట్లమీద, పొలంలోని పాకల్లో ఎక్కడో అక్కడ పేకాడి, డబ్బు పోగొట్టుకుని ఆ కోపం ఇంట్లో నామీద చూపిస్తాడు. రోజుకి ఎన్ని వెధవల్నీ, వెధప్పీనుగుల్ని చేస్తాడో లెక్కలేదు. పరాయి వాళ్ళున్నాసరే, తిట్టేస్తాడు. మొదట్లో ఏడ్చేదాన్ని. ఆ తర్వాత ఆ అవమానాలు అవీ అలవాటయిపోయింది. అది వేరే విషయం.

చదువుకొనే రోజుల్లో ఎంత అభిమానం ఉండేది! ఎవరైనా ఏదైనాఅంటే ఎంత పౌరుషం వచ్చేది! మీద పడి కరచినంతగా చేసి దెబ్బ లాడేదాన్ని? ఏది ఆ అభిమానం? ఆ పౌరుషం ఏదీ? ఎందుకు పడుతున్నాను? ఎదిరించలేకపోతున్నా నెందుకు? ఇదేం పెళ్ళి! ఇదేం జీవితం! ఇంతేనా?!

నా నిస్సహాయత్వం నా నోరు మూసేసింది. నా భయం నా పౌరుషాన్ని చంపేసింది. తల్లితండ్రి లేకపోవడంతో అభిమానం కూడా పోయింది. ఆర్థికస్వాతంత్ర్యం లేకపోవడం, తోబుట్టువులతో సంబంధాలు గాజుముక్కల్లా ఉండడం నా మొగుడికి నచ్చాయి. వెధవప్పీనుగ ఎక్కడికి పోతుంది! అది శంకరం ధీమా.

ఏదో కాపురం చేశాను. ఇద్దరు పిల్లలు పుట్టారు. మా అత్తగారే నాకు అమ్మగా మారిపోయారు. నన్ను నా పిల్లల్ని, మిగిలిన పిల్లల్తో బాటు తన కొంగుకింద లాక్కున్నారు. ఆవిడొక్కరే చిన్న ఒయాసిస్సు నా జీవితానికి.

"అమ్మా! ఆకలి" కుదుపుతున్న పిల్లల్ని చూసి ఉలిక్కిపడ్డాను. కిటికీకి గాజు తలుపువేసి పిల్లల్ని కూచోపెట్టి అత్తగారి దగ్గరికెళ్ళాను."

"పిల్లలిద్దరూ ఆకలంటున్నారు..."

"పనస బుట్టలున్నాయి కదమ్మా! నన్నడగాలా! అమ్మలూ! ఆ కొట్టెక్క బుట్టలు తీసి వీళ్ళిద్దరికి పెట్టు. అన్నయ్యలు మాంవయ్యలు తింటారేమో కనుక్కోండి. మాధవీ! కొబ్బరికాయి మాంవిడికాయి పచ్చడి, కొత్తావకాయి సీసాలున్నాయి అందరికీ అవి తీసి పెట్టెయ్యి."

"మజ్జిగ తెచ్చావామ్మా, మాధవీ?"

"తెచ్చాను బాబాయి."

"దాహం వేసేస్తుంది ఈ పనస బుట్టలు ఓ గ్లాసుడు మజ్జిగియ్యి," ఆ తర్వాత మేం కూడా తినేసాం. ఎవరి బెర్తులు వాళ్ళకి సర్ది, నేను చిన్నాడి పక్కన సర్దుకున్నాను.

కిటికీలోంచి చల్లటిగాలి వీస్తోంది.

నేను అలాగే కళ్ళు మూసుకున్నాను. నిద్ర గగన కుసుమమే. శంకరం వెళ్ళిపోయాకా భవిష్యత్తు మీద భయం నిద్రని దూరం చేసింది. మనసు పొరల్ని విప్పుతోంది.

ఓ వైశాఖమాసం, పెరట్లో మొగ్గలుకోసి, గిన్నెలో నీళ్ళుపోసి అందులో వేశాను. మండువాలోని దక్షిణంవైపు పడిమీద కూచుని రెండుకాళ్ళు మండువాలోకి దింపాను. పక్కనున్న గంతలోంచి గాలివీస్తోంది.

నీళ్ళల్లోని మొగ్గలు చేపపిల్లల్లా వేళ్ళమధ్య జారిపోతూంటే అదోరకమైన ఆనందం అనుభవిస్తున్నాను.

"ఏం చెవుడా!" ఉలిక్కి పడ్డాను.

"ఎప్పుడొచ్చారు?" నాలుగు రోజులక్రితం కాకినాడ వెళ్ళాడు శంకరం.

"ఏం అంత మైమరపు! మొగుడింటికొస్తే గమనించలేదంటే, రేపు ఏ దొంగాడొచ్చి ఇల్లు దోచేసినా అంతేకదా! మంచినీళ్ళు"

దుర్వాసులవారు, విశ్వామిత్రులవారు శంకరాన్ని తొందరగా ఆవహించేస్తారు.

మాల కడ్తూన్న ఆనందం వీస్తున్న గాల్లోకి ఆవిరి అయ్యి కలిసిపోయింది. నిశ్శబ్దంగా లేచి మంచినీళ్ళందించాను.

గ్లాసందిస్తూ నా మొహంలోకి ఓసారి చూశారు.

"కాకినాట్నుంచి ఫ్రెష్ కాజాలు తెచ్చాను. అన్ని తిలేయకండి. రాత్రికి నాకు అట్టేపెట్టు". కళ్ళెగరేస్తూ వెళ్ళిపోయాడు. "మల్లెమాల కడ్తున్నట్టున్నావు. అది కూడా..."

ఆ శ్లేష అర్థం కానంత వెర్రిదాన్ని కాదు.

ఛీ! నా జీవితం ఎంత చీప్! ఒక్కరోజున కూడా మంచిగా, నవ్వుతూ మాట్లాడడా? నా మనసులోకి తొంగిచూసాడా! నా ఆలోచనలు, అభిరుచులు, కోరికలు, ఊహలు తెలుసుకోవడానికి ప్రయత్నించాడా! శుష్కజీవితం అంటే నాదే!

శంకరానికి రాత్రిళ్ళు మాత్రమే నేనందంగా కనపడ్తాను. మిగిలిన టైములో నేను వండిన కూరల్లోనో, పచ్చళ్ళల్లోనో, పిల్లల ఏడుపు మొహాల్లోనో నా దరిద్రపు మొహం కనబడ్తుంది.

గృహిణిగా, భార్యగా, వంటామెగా, పిల్లల తల్లిగా మానసికంగా ఓడిపోయాను. అయినా జీవితం గడిపేస్తున్నాను.

ఒక్కోసారి అనిపిస్తుంది. నేనెందుకు చదువుకున్నాను? పరిశీలనగా ఆలోచించే శక్తి నాకెందుకుంది? అవేవీ లేకుండా ఉంటేనే బావుంటుంది. జీవితం అంటే! ఇలాగే ఉంటుందని సర్దుకుపోయేదాన్ని. అబద్ధపు జీవితం గడిపేస్తున్నాను. నాది దొంగనీతి. దొంగబతుకు. ముసుగు బతుకు. ఎప్పుడో కళ్ళు మూతలు పడ్డాయి.

కాశీలోని సత్రంలో దిగిన కొద్ది సేపటికే శంకరం వచ్చాడు. అందరూ అన్నీ మర్చిపోయారు. ఈ నాలుగునెల్లు ఎక్కడికెళ్ళావ్? పెళ్ళాం పిల్లల్ని వొదిలేసి వెళ్ళడానికా నువ్వు పెళ్ళి చేసుకున్నది? ఎందుకెళ్ళావ్? లాంటి ప్రశ్నలు ఎవరూ అడగలేదు. శంకరాన్ని చూడగానే అంతా ఏడ్చేశారు. శంకరం కూడా గంభీరంగా ఉండిపోయాడు. పెద్దకొడుకుగా తన బాధ్యత నెరవేర్చడానికి సింసిద్ధుడయ్యాడు.

ఇదే నేను, ఈ శంకరం మీద విసుగొచ్చి, ఏడ్చి బాధతో ఓ నాలుగునెల్లు వెళ్ళిపోతే...తిరిగి...వస్తే వీళ్ళంతా ఇలాగే ఉంటారా? ఎక్కడికెళ్ళావ్! శరీరం పవిత్రంగానే ఉందా! శీల పరీక్ష పెట్టడం ఎలాగా! అనే ఆలోచనల్లో మునిగి ఉండరా!

నాతో మాట్లాడ్డానికి ప్రయత్నించాడు. కానీ, అవకాశం యివ్వలేదు. అన్ని కార్యక్రమాలు అయ్యాకా అలహాబాదులో రైలెక్కాము.

శంకరం నా ఎదురుగానే కూచున్నాడు.

"చాలా సన్నబడ్డావు"

వినపడనట్లు, నన్ను కానట్లు బయటికి చూస్తుండిపోయాను.

ఈ నాలుగు నెల్లు అందినంత అప్పుచేసి యిల్లు వదిలి వెళ్ళిన మనిషి ఇదా, ఇల్లాగా అడగటం! భర్తగా ఆయన స్పందన ఇంతేనా! నా గురించి మంచి మాటలేదా! ఎలా నడిపావు సంసారాన్ని? పిల్లల్ని, పెద్దల్ని ఎలా సమర్థింకుంటూ వచ్చావ్? నన్నసహ్యించుకున్నావా! ఏ పరిస్థితిలో యిల్లు వదిలానో నువ్వు అర్థం చేసుకో"అని అంటే...

ఛ! ఏంవిటీ మనిషి? ఏం మొగుడు!

ఈయనకోసం శ్రావణమాసం నోములు, అట్లతదియలు, అన్నీ చేసానే! ఎందుకు చేసాను?

ఎక్కడికేనా ఓ నాలుగురోజులు ఈ మనిషి నుంచి ప్రస్తుతానికి వెళ్ళిపోతే బావుణ్ణు లేకపోతే యింటికెళ్ళాకా ఈయన పక్కన పడుక్కోవాలి! మూసిన రెప్పలక్రింద ఆయన మీద అసహ్యం ఉందో, అయిష్టం ఉందో, కోపం ఉందో తనకక్కర్లేదు. నా మనసు, నా భావాలు, నా ఆవేశం నా స్వాధీనంలోకి వచ్చేవరకు అయినా ఫర్వాలేదు. అడదానికి అత్తిల్లు, పుట్టిల్లు తప్పితే మరో యిల్లు రక్షణ నిచ్చేది ఏంవైనా ఉందా! నన్ను కొన్నిరోజులు ఎవరుంచుకుంటారు! అన్నయ్యలో, అక్కయ్యలదగ్గరికి...కేవలం కొన్ని రోజులు మాత్రమే.

తల్లితండ్రి ఉన్నప్పుడే అది పుట్టిల్లు. లేకపోతే అది పరాయిల్లే. శంకరం యింట్లోంటి వెళ్ళిపోయిన రెండురోజులకి దగ్గర్లో ఉన్న పెద్దన్నయ్య యిద్దరక్కయ్యలు వచ్చారు.

ఓ రెండు రోజులపాటు వాళ్ళ యిళ్ళకి తీసుకెళ్తారేమోనని అడిగాను.

"యిలా అంటున్నాని అనుకోకు. చిన్నప్పుడు అందరం ఒక్కచోట పెరిగినా పెద్దయ్యాకా, అందులో పెళ్ళయ్యాకా, ఎవరి జీవితాలు వాళ్ళవే. నాకు నా పిల్లలు, నా

కుటుంబం ముఖ్యం. దీనికి స్వార్థం అని పేరు పెట్టకు. లోకం తీరు అనుకో ఏవైనా నీ యిష్టం. అలా జాలిగా చూసి నన్ను కట్టెయ్యకు. ప్లీజ్...నా వీక్నెస్ నాకుంది. దాన్ని నువ్వర్థం చేసుకో. కష్టమో, నష్టమో, పెద్దకోడలుగా ఈ యింట్లో వాళ్ళకి నువ్వు, నీ పిల్లలకి వాళ్ళు దిక్కుగా, కలిసి ఉండిపోండి." యించుమించు యిదే అర్థం వచ్చేలా అక్కయ్యలు అని అయోమయంగా ఉన్న భవిష్యత్తులోకి నాదారి నాదే అన్నట్లు చెప్పారు. యింక యిప్పుడు శంకరం వచ్చాకా అస్సలు తీసుకెళ్ళే ప్రసక్తేలేదు.

ఇద్దరు పిల్లల్ని పైన బెర్తుమీద పడుకోబెట్టి కళ్ళు మూసుకున్నాను. శంకరం సిగరెట్టు తాగడం కోసం తలుపు దగ్గరకెళ్ళినట్టున్నాడు.

మా అత్తగారు ఆవిడ తమ్ముళ్ళు మాట్లాడుకుంటున్నారు.

"సరిగ్గా సమయానికొచ్చేసాడు. పెద్దకొడుకుగా వాడి ధర్మం వాడు చేసాడు. అన్నీ సవ్యంగా జరిగిపోయిందక్కా."

ధర్మం! ఏంవిటో ధర్మం! పెళ్ళాం పిల్లల్ని పట్టించుకోకపోవడం ధర్మమా! పేకాడేసి, అప్పుచేసేసి తీర్చలేని పరిస్థితి వస్తే ఇల్లు వదిలేయడం ధర్మమా! గుండులా ఉన్న తండ్రిని ఏడ్పించేసి, ఆయన ఛావుకి కారణం అవడం ధర్మమా! ఒక్క మనిషి యింట్లో యింతమందిని ఏడ్పించేసేంత హక్కుందా! లేకపోతే అది ధర్మమేనా!

మరి నాకు! నా ధర్మం ఏంవిటీ?

మౌనంగా, దేనిగురించి అడగకుండా జీవితం గడపడమేనా ధర్మం? పూజలు, నోములు, అభిషేకాలు, తద్దినం వంటలు చేస్తూ ధర్మపత్ని అనిపించుకోవడమేనా ధర్మం!

ఏ అన్యాయం జరిగినా ప్రతిఘటించకపోవడమేనా ధర్మం?

ఈ ధర్మాల మధ్య అభిమానం ఏనాడో చచ్చిపోయింది.

నాలా సగం సగం చదువుకున్న వాళ్ళకి నీతి, ధర్మాలు బంధాలు. నాలాటి ధైర్యంలేని వాళ్ళని సులువుగా నీతిపేరుతో, ధర్మం పేరుతో బంధించెయ్యచ్చు.

'నేనీ మనిషితో ఉండను'అని అనగలనా! అది అధర్మం అవుతుందా!

నా యిష్టం నేను వెళ్ళిపోతాను అని నేను అనగలిగితే ఈ యిల్లు వదిలెయ్యాల్సి ఉంటుంది. కానీ వదిలేసి ఎక్కడికి వెళ్తాను? ఎవరాదరిస్తారు? తోడబుట్టినవాళ్ళు ఆదరిస్తారన్న నమ్మకం లేదు. బయటి ప్రపంచంలోకి ఒకసారి అడుగు పెట్టాక నేను, నా పిల్లలు సురక్షితంగా ఉండగలమా! అదేదో సినిమాలో లాగా ఎక్కడికెళ్తే అక్కడ కుక్కలు

చింపేస్తే...హుఁ..అంతకన్నా అభిమానించే గౌరవించే ఆడపడుచులు, మరదులు, ఆదరించే అత్తగారు ఉన్న ఈ యిల్లే నయం. ఈ బానిస బతుకే నయం...పరిస్థితికి లొంగిపోతున్నాను. ఇది నా దౌర్భాగ్యం. డబ్బులేని, చదువు ఎక్కువలేని నాకు స్వతంత్రం ఏంటిటి?

ఉలిక్కిపడ్డాను. నే వెళ్ళిపోతే...ఇల్లెలా గడుస్తుంది? అమ్మ కన్నా ఎక్కువగా ఆదరించిన అత్తగార్ని ఈ కష్టసమయంలో వదిలేయడం ధర్మమేనా! భర్తపోయిన దుఃఖంలో ఉన్న ఆవిడకి తోడుండడం మానవత్వం కదా! సుగరు బి.పి. రెండూ ఉన్న ఆవిడ కాశీలో రెండుసార్లు కళ్ళుతిరిగి పడిపోయారే, అలాంటిది ఆవిణ్ణి వదిలేయడం ధర్మం అనిపించుకుంటుందా! హుఁ... ఓ అత్తగారిగా కాకుండా, అమ్మలా నన్ను అన్ని సమయాల్లోనూ నన్ను ఆదుకున్న ఆవిడకి ఓ కూతురిలాగానే నేను ఆవిడ పక్కనుండాలి.

వీళ్ళ దగ్గరుండి డిగ్రీ పూర్తిచేసి ఉద్యోగం చూసుకునే లోపు శంకరం మార్తాడు. ఇంటి బాధ్యత మనిషి మార్చేస్తుంది. అంతవరకూ నేను మానసికంగా బాగా ఎదగాలి. ఆ తర్వాత ఆలోచిస్తాను శంకరాన్ని వదిలేయాలా, వద్దా, అని.

❖ 16.5.2003, ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక ❖

❖❖❖